

چگونه یک چکیده خوب برای مقاله خود بنویسیم؟

تهیه و تنظیم: نرجس صیادی

کارشناس دفتر مجله فیض

در مجلات علمی چکیده و خلاصه مشابه یکدیگرند، هر چند معنای آنها در فرهنگ لغات با یکدیگر متفاوت است. مجلات یکی از دو نام را بر می-گزینند. در آغاز مقاله پژوهشی خلاصه‌ای بسیار فشرده از مراحل و نتایج پژوهش آورده می‌شود. چکیده به خواننده کمک می‌کند تا به سرعت از محتوای مقاله آگاه شود. به عبارت دیگر، خلاصه به مانند ویتترین هر مقاله عمل می‌کند. بنابراین سعی کنید چکیده را گیرا بنویسید و نکات اصلی پژوهش را در آن منظور کنید. در این بخش شما باید تنها با استفاده از نسبت کوچکی از کلماتی که در متن مقاله به کار برده‌اید، عصاره مطالعه خود را با تاکید بر جنبه‌های مهم و جدید آن بیان کنید و خواننده (و البته پیش از آن سردبیر و داوران مجله) را جذب نمایید. در نظر داشته باشید که طیف افرادی که به چکیده مقاله شما دسترسی دارند، بسیار وسیع‌تر از افرادی است که به متن کامل مقاله دسترسی می‌یابند. اکثر خوانندگان معمولاً پس از مطالعه چکیده، در مورد تهیه و مطالعه متن کامل مقاله یا ارجاع به آن تصمیم‌گیری می‌کنند.

در واقع پس از عنوان، مقام دوم از لحاظ اهمیت، از آن چکیده است. از این رو نگارش این بخش از مقاله دقت ویژه‌ای را می‌طلبد. هیچ‌گاه قبل از نگارش مقاله اقدام به نگارش چکیده نکنید. چکیده اولین قسمت یک مقاله است که همیشه باید بعد از اتمام نگارش کل مقاله اقدام به نگارش آن شود.

چکیده مقالات را می‌توان به دو نوع کلی ساختاریافته (structured) و غیر ساختاریافته (non-structured) تقسیم کرد.

چکیده‌های غیر ساختاریافته معمولاً در یک پاراگراف نوشته می‌شوند و فاقد عنوان‌بندی مخصوص چکیده‌های ساختاریافته می‌باشند. اینکه از کدام فورمت استفاده کنید بستگی به خواسته مجله‌ای دارد که قرار است مقاله خود را در آنجا سابمیت کنید. با این حال لازم است که محتوا و ترتیب و توالی مطالب آن به همان ترتیب چکیده ساختاریافته تنظیم شود.

معمولاً در یک چکیده ساختار یافته این قسمت‌ها یافت می‌شوند:

برای مثال ساختار مجله فیض:

✓ **سابقه و هدف (Background):** این قسمت موضوع پژوهش و هدف تحقیق در صورت امکان در یک یا دو جمله بیان می‌گردد.

✓ **مواد و روش‌ها (Materials and Methods):** در این قسمت آزمودنی‌ها با ذکر ویژگی‌های ضروری مانند روش نمونه‌گیری، تعداد، نوع، جنس و مانند آنها مشخص می‌شوند. همچنین روش آزمایش، شامل ابزارها و دستگاه‌ها، شیوه جمع‌آوری داده‌ها، نام آزمون‌های آماری و سایر موارد ضروری بیان می‌گردد.

✓ **نتایج (Results):** در این قسمت یافته‌ها که شامل سطح معنی‌دار آماری است و نتایج اصلی به دست آمده در حد امکان در یک یا دو جمله بیان می‌گردد. از صفات مبهم استفاده نکنید.

✓ **نتیجه‌گیری (Conclusion):** تفسیر نتایج از نظر اهمیت و کاربردهای احتمالی در این قسمت و تا حد امکان در یک یا دو جمله بیان می‌گردد.

☞ در مجلات مختلف ساختار چکیده بسته به اسلوب مجله ممکن است قدری متفاوت باشد.

مثلاً در *Cell Journal (Yakhteh)* به جای Background از Objective استفاده می‌شود. (در نگارش این بخش حتماً به اسلوب مجله نیز توجه نمایید).

طول چکیده: این طول بستگی به دو چیز دارد:

اول نوع مقاله: یعنی بعضی مقالات مثلاً مقالات از نوع "گزارش مورد" به طول مقاله کوتاه تری در حد ۱۵۰ کلمه نیاز دارند و مقالات اصیل معمولاً ۲۵۰ تا ۳۰۰ کلمه هم می‌تواند باشد.

دوم فورمت مجله است: اکثر مجله‌ها برای حجم چکیده محدودیت قایل می‌شوند. بدین صورت که معمولاً نباید تعداد کلمات چکیده از ۲۵۰ تجاوز کند (مجله فیض). بر اساس راهنمای نویسندگان هر مجله اقدام به نگارش چکیده مقاله تان برای آن مجله نکنید. بنابراین ممکن است چکیده شما برای یک مجله ۱۵۰ کلمه و برای مجله دیگر ۲۵۰ کلمه باشد.

ویژگی‌های یک چکیده خوب:

یک چکیده، فهرستی از موضوعات مطرح شده در متن مقاله نیست؛ مقدمه هم نیست. چکیده انتخاب جملاتی از متن اصلی و کنار هم چیدن آنها هم نیست. چکیده باید ویژگی‌هایی داشته باشد که به برخی از آنها اشاره می‌کنیم:

- یک چکیده خوب باید مختصر، دقیق و واضح باشد.
- معمولاً در نگارش چکیده، افعال مجهول و زمان گذشته به کار برده می‌شود.
- جمله‌ها باید ساده باشند. در نوشتن چکیده، مطلب مورد نظر را باید آسان و رسا بیان و از به کار بردن کلمات پرطمطراق خودداری کرد. بعلاوه، باید از پرنویسی و استفاده از صفت‌های غیر لازم، کلمات مترادف و تکراری احتراز کرد. (موحد و میرزاده ۱۳۵۳، کیلبورن ۱۹۹۸)
- جمله‌ها تا آنجا که ممکن است کوتاه باشند. جملات بلند ایجاد ابهام می‌کنند و وضوح چکیده را خدشه‌دار می‌سازند.
- چکیده باید شامل کلید واژه‌ها و اصطلاحات فنی و علمی متن اصلی باشد. این کار، درک محتوای چکیده را برای متخصصان و تهیه فهرست موضوعی را برای مجلات چکیده تسهیل می‌کند و از آنجایی که امروزه، ذخیره‌سازی و بازیابی اطلاعات به صورت الکترونیکی است، استفاده از کلید واژه‌ها به جستجوگر کمک می‌کند سریع‌تر به موضوع مورد نظر خود برسد. (موحد و میرزاده ۱۳۵۳، کیلبورن ۱۹۹۸، شامپاین ۲۰۰۵)

چند نکته:

- ✓ چکیده باید فقط حاوی متن و فاقد هر گونه جدول، تصویر یا فرانس باشد.
- ✓ با توجه به اینکه طیف خوانندگان چکیده، وسیع‌تر است، سعی کنید چکیده را قدری ساده‌تر از خود مقاله بنویسید.
- ✓ نباید هیچ تضادی بین متن مقاله و چکیده وجود داشته باشد. (چکیده اطلاعات جدیدی ارائه نمی‌دهد بلکه صرفاً خلاصه مقاله است).
- ✓ لازم است محتوای چکیده فارسی و انگلیسی با یکدیگر منطبق باشند.

References:

- 1- http://www.uswr.ac.ir/%5Cuploads%5Cformat%20of%20paper_567.pdf
- 2- <http://www.farzaninstitute.com>
- 3- http://tebyan-zn.ir/News-Article/persian_literature/persian_literature_grammar/2010/8/29/1864.html
- 4- http://www.drmehrdad.com/index.php?option=com_content&task=view&id=244&Itemid=1